

Examen VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 1
dinsdag 23 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen en maak alle opdrachten in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 35 vragen en een schrijfopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Ook de snapchatgeneratie vindt technologie vaak ingewikkeld

---

- 1p 1 Hoe wordt de tekst ingeleid in alinea 1?
De tekst wordt ingeleid door een vraag te stellen die belangrijk is voor de tekst en door
- A de aanleiding voor het schrijven van de tekst te geven.
  - B een anekdote bij de tekst te vertellen.
  - C een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te geven.
  - D het centrale probleem van de tekst te benoemen.
- 1p 2 In alinea 1 staat dat jongeren technologie niet altijd begrijpen.
→ Citeer de zin uit alinea 2, alinea 3 of alinea 4 die de oorzaak hiervan noemt.
- 1p 3 Als je een samenvatting gaat maken van de hele tekst, welke zin uit alinea 5 moet dan zeker worden opgenomen in de samenvatting?
- A Het verschil tussen wat leerlingen digitaal kunnen, is groot.
  - B Dit blijkt uit een leerlingenmonitor in opdracht van Kennisnet, die deze maandag verschijnt.
  - C Voor dit onderzoek, uitgevoerd door de Universiteit Twente, maakten 746 leerlingen tussen 10 en 13 jaar een digitale toets, waarbij ze bijvoorbeeld een sterk wachtwoord moesten bedenken en informatie op internet moesten opzoeken.
  - D Vwo'ers blijken over meer digitale vaardigheden te beschikken dan vmbo'ers, maar er zijn ook hoog presterende vmbo'ers en laag presterende vwo'ers.
- 1p 4 “Dat digitale vaardigheden (‘geletterdheid’) belangrijk zijn, daarover zijn de meesten het wel eens.” (regels 55-58)
→ Citeer de zin uit alinea 7 waaruit het duidelijkst blijkt dat de politiek digitale vaardigheden belangrijk vindt.
- 1p 5 “Hoe ze dat doen, verschilt. (regel 75) Digitale geletterdheid is een breed onderwerp: het gaat van weten hoe Word werkt tot hoe je je privacy kunt beschermen, van informatie opzoeken tot programmeren.” (regels 75-80)

Wat is het verband tussen de eerste en de tweede zin?

De eerste zin is een uitspraak en de tweede zin is

- A een conclusie.
- B een gevolg.
- C een samenvatting.
- D een uitwerking.

- 1p 6 “(...) is er een beweging gaande waarbij schoolbesturen kijken hoe ze het vakgebied in bestaande lessen kunnen integreren.” (regels 82-86)
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage aan welke activiteiten voorbeelden zijn van geïntegreerde digitale geletterdheid.
- 1p 7 In alinea 10 wordt het ‘App Noot Muis’-project genoemd.
→ Citeer de zin uit alinea 10 die samenvat wat dit project inhoudt.
- 1p 8 Wat is het verband tussen de alinea’s 11, 12 en 13?
A Alinea’s 12 en 13 geven een gevolg bij alinea 11.
B Alinea’s 12 en 13 geven voorbeelden bij alinea 11.
C Alinea’s 12 en 13 vormen een opsomming samen met alinea 11.
D Alinea’s 12 en 13 vormen een tegenstelling bij alinea 11.
- 1p 9 Alinea 14 bestaat uit twee uitspraken van Jelte Wolters:
zin 1: “Het valt elke keer weer op hoeveel jongeren tussen de 12 en 14 jaar al meegemaakt hebben op internet.”
zin 2: “Bijna de helft is weleens benaderd in de privéchat van een game, door een onbekende, die vragen stelt als: Hoe zie je eruit?”
- Als je een samenvatting van de tekst gaat maken, welke van bovenstaande uitspraken moet je dan opnemen in de samenvatting?
A alleen zin 1
B alleen zin 2
C zin 1 én zin 2
- 1p 10 Wat is de functie van alinea 15?
Alinea 15 geeft
A een conclusie.
B een nuancering.
C een samenvatting.
D een toekomstverwachting.
- 1p 11 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
De tekst wil lezers
A ervan overtuigen dat jongeren digitale vaardigheden nodig hebben in de maatschappij.
B ervan overtuigen dat scholen digitale geletterdheid moeten aanbieden.
C informeren over het feit dat ook jongeren digitale vaardigheden moeten leren.
D informeren over wat digitale geletterdheid onder jongeren precies inhoudt.

Tekst 2 In 2025 proefdiervrij? Nee, die termijn zal Nederland niet halen

---

- 1p 12 In alinea 1 wordt de tekst ingeleid door de aanleiding voor het schrijven van de tekst te geven.
→ Op welke **twee** andere manieren wordt de tekst ingeleid in alinea 1? Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage de juiste antwoorden aan.
- 1p 13 “Dat betreft een op de drie proefdieren.” (regels 11-12)
→ Waar verwijst ‘Dat’ naar? Citeer het zinsgedeelte waar ‘Dat’ naar verwijst.
- 1p 14 In alinea 1 zegt Hendriksen: “We gaan gestaag de goede kant op.” (regels 12-13)
Wat bedoelt hij met deze uitspraak?
A Alternatieven voor dierproeven worden langzaam uitgebannen.
B Binnenkort is er een studiedag over proefdiergebruik voor medicijnen.
C De geneesmiddelen worden steeds veiliger en werkzamer.
D Er worden steeds minder proefdieren gebruikt voor medicijnen.
- 2p 15 In alinea 2 legt Hendriksen het verschil uit tussen proefdiertesten voor medicijnen en proefdiertesten voor vaccins.
→ Wat is het verschil tussen deze testen? Vul de zin in de uitwerkbijlage aan. Gebruik hiervoor de informatie uit alinea 2. Gebruik in totaal maximaal 30 woorden.
- 1p 16 Welke zin uit alinea 3 bevat informatie die zeker in een samenvatting van deze tekst opgenomen moet worden?
A Het gebruik is al flink verminderd.
B Overleefde het dier de test, dan was het vaccin werkzaam.
C En bij vaccins tegen difterie testen we de veiligheid op celkweken.
D Dan hebben we helemaal geen proefdieren meer nodig.
- 1p 17 Hendriksen vindt de maatschappij hypocriet als het gaat om dierproeven.
→ Maak duidelijk wat volgens hem tegenstrijdig is. Noteer het antwoord in de uitwerkbijlage. Baseer je antwoord op de informatie uit alinea 6. Gebruik maximaal 25 woorden.

- 1p 18 Met welk doel lijkt deze tekst te zijn geschreven?
De tekst wil de lezer vooral
- A informeren over de verschillende ontwikkelingen in het proefdiergebruik voor geneesmiddelen.
  - B informeren over het feit dat mensen hypocriet zijn als het gaat om hun houding tegenover proefdiergebruik.
  - C overtuigen van de noodzaak om proefdieren voor geneesmiddelenonderzoek te gebruiken.
  - D overtuigen van het feit dat proefdiergebruik voor medicijnen teruggedrongen moet worden.

Tekst 3 Schoon en veilig drinkwater is onbetaalbaar

- 1p 19 De foto in deze advertentie trekt de aandacht van de lezer.
Welke andere functie heeft de foto in deze advertentie?
- A De foto is nodig om de tekst te kunnen begrijpen.
  - B De foto ondersteunt de inhoud van de tekst.
  - C De foto toont de inhoud van de bijbehorende tekst.
  - D De foto voegt nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
- 1p 20 In de tekst staat: “Om het voor de toekomst veilig te stellen, gaan we in die toekomst investeren.”
Van welk tekstverband is sprake in deze zin?
- A doel - middel
  - B oorzaak - gevolg
  - C probleem - oplossing
  - D uitspraak - voorwaarde
- 1p 21 Behalve het doel om lezers aan te sporen de website te bezoeken, heeft Vitens nog een doel met deze advertentie.
Welk doel is dat?
- A lezers informeren over de toekomstplannen en de prijzen van drinkwater
  - B lezers overhalen om geld te investeren in nieuwe waterzuiveringsinstallaties
  - C lezers overtuigen van de noodzaak om duurzaam water te produceren
  - D lezers waarschuwen voor risico's van niet-duurzaam geproduceerd drinkwater

- 1p 22 In de advertentie wordt beweerd dat schoon en veilig drinkwater onbetaalbaar is.
Wat bedoelt Vitens met 'onbetaalbaar'?
- A Vitens denkt dat schoon en veilig drinkwater in de toekomst een schaarste wordt.
  - B Vitens vindt dat schoon en veilig drinkwater van een onschatbare waarde is.
  - C Vitens vreest dat schoon en veilig drinkwater voor sommige mensen erg duur is.
  - D Vitens waarschuwt dat schoon en veilig drinkwater in de toekomst duurder wordt.

Tekst 4 De strijd van de bieb om de puber die niet lezen wil

- 1p 23 Wat is het hoofdonderwerp van deze tekst?
- A activiteiten om de leesmotivatie van jongeren in kaart te brengen
  - B activiteiten om jongeren aan het lezen te krijgen
  - C inspanningen van bibliotheken om meer leden te werven
  - D inspanningen van scholen om jongeren meer te laten lezen
- 1p 24 Waarom worden in de bibliotheek van Veenendaal hiphoplessen gegeven? Vul de zin in de uitwerkbijlage aan.
- 1p 25 Citeer de zin uit alinea 4 waarin duidelijk wordt waarom de daling van het leesniveau van jongeren een probleem is.
- 1p 26 Wat is het verband tussen alinea 5 en alinea 6?
Alinea 6 geeft een
- A aanleiding voor de constatering van Marleen Davelaar.
  - B bewering over de afnemende leesmotivatie.
  - C uitleg bij de constatering van Marleen Davelaar.
  - D voorbeeld van de afnemende leesmotivatie.
- 1p 27 Docent Marleen Davelaar signaleert bij haar leerlingen een probleem als gevolg van de ontleding.
→ Citeer de zin uit alinea 7 of alinea 8 waarin dit probleem wordt vermeld.

- 1p 28 In alinea 10 staan de volgende twee zinnen: “Thuis lezen ouders steeds minder vaak. Jongeren missen zo een goed voorbeeld, leren niet dat lezen ook leuk en ontspannend kan zijn.” (regels 94-98)

Wat is het verband tussen de eerste en de tweede zin?

In de tweede zin staat een

- A conclusie.
- B gevolg.
- C opsomming.
- D reden.

- 1p 29 In de tekst wordt beweerd dat er een verband is tussen hiphop en lezen.
→ Citeer de zin uit alinea 2, alinea 12 of alinea 14 die dit verband het best duidelijk maakt.

- 1p 30 Wat is het doel van deze tekst?

- A lezers informeren over activiteiten van bibliotheken om ontleding te bestrijden
- B lezers informeren over het verband tussen hiphop en boeken
- C lezers overtuigen van het belang van hiphoplessen in de bibliotheek
- D lezers overtuigen van het nut van de bibliotheek om ontleding tegen te gaan

- 1p 31 Waarmee wordt de tekst in de alinea's 12 tot en met 14 afgesloten?

- A met een conclusie over hiphoplessen in de bibliotheek
- B met nieuwe informatie over manieren om ontleding tegen te gaan
- C met een samenvatting van de activiteiten in de bibliotheek
- D met een verwijzing naar het voorbeeld uit de alinea's 1 en 2

- 2p 32 Je moet een samenvatting van tekst 4 maken, met het onderwerp 'ontleding'.

→ Welke **vijf** zinnen uit de tekst bevatten informatie die zeker in de samenvatting opgenomen moet worden? Kruis de juiste antwoorden aan in de tabel in de uitwerkbijlage.

Tekstfragment:

TikTok krijgt jong en oud weer aan het lezen via de hashtag #booktok

(1) Boekenwinkels zien de laatste tijd iets opmerkelijks: een boek verkoopt ineens zo goed dat het bijna meteen is uitverkocht. Nee, het is geen nieuw boek en het heeft niet onlangs een prijs gewonnen. Wat is er aan de hand?

(2) Grote kans dat #booktok er iets mee te maken heeft. Via die hashtag wisselen TikTok-gebruikers leestips uit. Met succes: de hashtag heeft wereldwijd al miljoenen boekentips opgeleverd.

(3) Ook in Nederland beginnen mensen voorzichtig met #booktok. Zo is er de 19-jarige Noah (@jetweede vader) die zijn jonge publiek kennis laat maken met schrijvers zoals Kluun.

(4) Of Soraya Riem, die jongeren enthousiast wil maken over Nederlandse literatuur. Soms met een persoonlijke motivatie. Zoals 'Confettiregen' van Splinter Chabot, waarin ze veel van haar eigen coming-out herkent: "Dit is echt zo'n boek waarvan ik had gewild dat het er was toen ik 15 was. Gewoon om te weten dat ik niet alleen was."

(5) Wie zelf op onderzoek uit wil, kan naast de hashtag #booktok ook de Nederlandse variant #boektok proberen. Andere populaire varianten zijn #romancebooktok of #horrorbooktok.

*naar een deel van een artikel van Gabriella Codonesu,
Trouw, 4 september 2021*

- 1p 33 Het tekstfragment begint met de zin: "Boekenwinkels zien de laatste tijd iets opmerkelijks: een boek verkoopt ineens zo goed dat het bijna meteen is uitverkocht."
→ Waarom is dit opmerkelijk, gezien wat er in tekst 4 wordt geconstateerd over de leesmotivatie van jongeren? Noteer je antwoord in eigen woorden in de uitwerkbijlage en gebruik hiervoor maximaal 15 woorden.
- 1p 34 In het tekstfragment staat waarom TikTok-gebruikers leestips uitwisselen.
→ Noteer **twee** redenen die hiervoor in het tekstfragment worden genoemd.

- 1p 35 Zowel de hoofdtekst als het tekstfragment gaat over jongeren en lezen. Hoe is het tekstfragment het best te typeren ten opzichte van de hoofdtekst?
- A als een aanvulling op manieren om de leesmotivatie van jongeren te verbeteren
  - B als een conclusie van onderzoek om de leesmotivatie van jongeren te verbeteren
  - C als een verklaring voor de afnemende leesmotivatie van jongeren
  - D als een voorbeeld van afnemende leesmotivatie van jongeren

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina's.

Schrijfoopdracht

In de les Nederlands is besproken dat het lezen van verhalen en gedichten je kan helpen om je beter in anderen in te leven en om meer begrip voor elkaar op te brengen. Tijdens deze les hebben jullie de teksten 'De strijd van de bieb om de puber die niet lezen wil' en 'TikTok krijgt jong en oud weer aan het lezen via de hashtag #booktok' behandeld.

Er ontstaat een discussie in de klas over de leesmotivatie van jongeren en het bibliotheekbezoek van klasgenoten. Sommige klasgenoten vinden het onzin dat jongeren gemotiveerd moeten worden om de bibliotheek te bezoeken. Andere leerlingen zien er het nut juist wel van in, want zo ga je meer lezen en lezen blijkt goed te zijn voor jongeren.

De docent Nederlands vestigt jullie aandacht op de ideeënwedstrijd die de openbare bibliotheek in jullie woonplaats houdt. De bibliotheek wil namelijk dat jongeren vaker de bibliotheek bezoeken en daardoor meer gaan lezen. Deelnemers aan de wedstrijd moeten twee ideeën insturen om meer jongeren naar de bibliotheek te krijgen. Onder de beste ideeën wordt een iPad verloot met daarop tien e-books naar keuze.

Jij wilt graag een iPad winnen en besluit mee te doen aan deze wedstrijd. Je stuurt een e-mail naar de bibliotheek met jouw ideeën om meer jongeren naar de bibliotheek te krijgen. Je krijgt het e-mailadres van jouw docent.

13p **36 Opdracht**

Schrijf de e-mail naar mevrouw Annelies Jansen van de bibliotheek. Een aantal gegevens is al voorgedrukt in de uitwerkbijlage. Vermeld het onderwerp van je e-mail in de onderwerpregel. Gebruik voor deze e-mail de gegevens hierboven en eventueel de tekst 'De strijd van de bieb om de puber die niet lezen wil' en het bijbehorende tekstfragment. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw e-mail aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding voor het schrijven van de e-mail: deelname ideeënwedstrijd;
- jezelf voorstellen met naam en leeftijd;
- een beschrijving van de discussie in de klas met minimaal twee verschillende meningen van leerlingen;
- jouw mening over lezen;
- twee ideeën om meer jongeren naar de bibliotheek te krijgen;
- per idee een passend argument dat jouw idee ondersteunt;
- wat je hoopt te bereiken met je e-mail;
- geef aan dat je een reactie wenst.

Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' of 'Hoogachtend,' en je eigen voor- en achternaam.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.